

LENGYEL ZSUZSA

AMIKOR ANGOLOS TANÍT SZLOVÁKOT...

1999 óta foglalkozom angol nyelv tanításával. Az évek során tanítottam általános iskolában, magántanárként és nyelviskolában, tanítványaim voltak óvodáskorúaktól egészen felnőttéig. A szívemhez legközelebb az 5–10 évesek csoportja áll. Jelenlegi munkahelyemen, a somorjai Linguania nyelviskolában is ezzel a korcsoporttal foglalkozom.

Bár a nyelvtanítás terén többévi tapasztalat áll a hátam mögött, a szlovák nyelv tanításával kapcsolatban csak a tavalyi iskolaévben szereztem gyakorlati tapasztalatot, amikor a somorjai Corvin Mátyás Alapiskola felkért, hogy elsősöknek tartsak szlovákórákat.

Nyelvóráimat – akár angol, akár szlovákórákról legyen szó – több, a tanítás-tanulási folyamat elméletével és gyakorlatával foglalkozó szakember munkássága inspirálta. Közülük kiemelném James J. Asher, Howard Gardner és Richard Graham nevét.

A CSELEKEDTETŐ MÓDSZER

James J. Asher a TPR (Total Physical Response) módszerének megalkotója. Első könyvét e témában 1977-ben jelentette meg (Learning Another Language Through Actions). Három évtizednyi kutatómunka során a csecsemők és kisgyermek anyanyelvnek fejlődését figyelte, és a nyelvtanulás három alapfeltételét nevezte meg: a nyelvtanulás alapja a hallgatás, az effektív nyelvtanulás az agy jobb hemiszférájához kapcsolódik (itt található a mozgás központja) és a nyelvtanulást gátolja a stressz. A „cselekedtető”

(TPR) módszer lényege, hogy a hangsúlyt a beszédre a hallásmegértésre helyezi át. Óva int attól, hogy tanítványainkat túl korán beszédre kényszerítsük, hiszen az anyanyelvét tanuló gyermek is hónapokig csak hallgatja a nyelvet, mielőtt megszólalna. Szorgalmazza viszont a hallottak összekapcsolását valamilyen tevékenységgel, cselekvéssel, mert ezzel működésbe hozzuk a jobb agyféltekét, elősegítve a hatékony nyelvtanulást. Mindemellett figyelmeztet, hogy a negatív emóciók akadályozzák a nyelv tanulását, ezért a nyelvóráknak lehetőleg könnyed, felszabadult hangulatúaknak kellene lenniük.

Az óráimon ezért minden dalt és mondókát valamilyen mozgássor kíséri. A gyerekek először csak a mozdulatokat jegyzik meg, tudják, melyik elhangzott szónál melyik mozdulatot kell elvégezniük. Valamivel később, ügyességtől függően, már a szavakat is tudják, velem együtt mondják. Végül akár meg is fordíthatjuk a dolgot – én csak mutatom, és ők azok, akik mondják. De ha éppen nem, az sem gond. Amennyiben a hallottakra helyes mozgásos választ adnak, az számomra elég, hiszen ez bizonyítja, hogy amit hallottak, azt értik. Ha majd megbátorodnak, mondják is.

A TÖBBSZÖRÖS INTELLIGENCIA ELMÉLETE

Howard Gardner 1983-ban tette közzé a többszörös intelligencia-elméletét, mely szerint egy ember intelligenciájának nem csak verbális, matematikai-logikai, esetleg vizuális összetevői van-

nak, melyeket az akkori IQ-tesztekkel mérni tudtak, hanem ennél sokkal több. Megkülönböztetett még interperszonális (társas), intraperszonális (önelemző), kinesztetikus (testi, zenei, természeti) és egzisztenciális (spirituális) intelligencia-területeket. Mivel ezen összetevők nem mérhetőek és tudományosan nem bizonyíthatóak, ezért elméletét sokan megkérdőjelelik.

Nyelvóráimon viszont hasznos tudnom, hogy tanítványaim különféle beállítottságúak lehetnek: kinél az egyik, kinél a másik intelligencia-terület hangsúlyos. Éppen ezért egy-egy témakört igyekszem különféle oldaláról bemutatni a gyerekeknek: a környezetünkből kiindulva (természeti i.), beszélgetéssel, történetekkel, mesékkel (nyelvi i.), énekekkel, mondókákkal (zenei i.), képkártyákkal, illusztrációkkal, ábrákkal (vizuális i.), mozgásos játékokkal (kinesztetikus i.), pármunkában vagy csoportmunkában (társas i.), egyéni munkában, pl. feladatlapokkal (önelemző i.) és a végén a tanultakat rendszerezve (logikai i.).

Nem új módszerek ezek, időről időre minden tanár használja őket, de talán nem tudatosan. Az újdonságot számomra a tudatosság megjelenése képezi. Nem kétség, hogy hajlamosak vagyunk azokat a módszereket preferálni, amelyek a mi személyiségünkhöz közelebb állnak és mellőzni azokat, amelyek tőlünk távol állnak. Kis tanítványaink viszont nem feltétlenül matematikai-logikai, verbális esetleg önelemző beállítottságúak,

mint a tanárnépség nagy része. Ezért tudatosan kell néha olyan módszereket is választani, ami saját természetüktől ugyan távol áll, de diákjainknak megkönnyíti a megértést.

A FUNKCIONÁLIS NYELVTANÍTÁS MÓDSZERE

Itt érkeztünk el Richard Graham nevéhez, aki az előzőekből szintén merített. 2000-ben indította a GenkiEnglish.com honlapot, amely a „gyereklét“ alapismérvéből kiindulva a vidám, izgalmas, életteli nyelvtanulásra helyezi a hangsúlyt. A „funkcionális nyelv“ fogalmát használja, ami annyit jelent, használható nyelv. Rávilágít arra, hogy bár a gyerekek valóban sokkal könnyebben tanulnak a ritmus és melódia segítségével, mégsem hasznos a hagyományos gyermekdalok, versek tanítása a nyelvórán, mivel nem a kívánt, használható nyelvet tanítja meg a gyerekekkel. Ehelyett saját dalokat, mondókákat kreál, mindig az adott témakörhöz igazodva, és ezeket mozgássorokkal kíséri, valamint vizuális eszközökkel is kiegészíti ezeket, hogy minél több intelligencia-területet érintsen.

Amikor tavaly szeptemberben az elsősök szlováktanításába fogtam, magam is Grahamhoz hasonló akadályba ütköztem. A tankönyv tematikai felépítése ugyan megfelelt a számomra, de az egyes témakörökhöz túl nagy mennyiségű szókinccs és túl sok olyan vers és dal tartozott, amelyek nem a „hasznos“ nyelvet segítették. Egyetlen megoldásnak azt láttam, ha Graham nyomdokaiba lépve én is kis verseket

és dalokat farigcsálok, amelyekkel azt a nyelvet tanítom, amelyre valóban szükségük van a gyerekeknek. A dalokhoz, mondókákhoz feladatlapokat is készítettem, hogy vizuálisan is megerősítem a tanultakat.

Az óráim felépítése állandó volt: köszönés, az előzőekben tanultak ismétlése, az óra fő része (a szönyegen), munka a feladatlapokkal (a padokban), búcsúzás. Ezeket az órarészeket mindig ugyanazzal a mondókával vagy dalocskával vezettem be. A kötött órafelépítés és az aktivitásokat kísérő dalok, mondókák mind nekem, mind a tanulóimnak megkönnyítették a munkát. Így könnyebben követhető az óra menete, és minimálisra csökkenthető az anyanyelv használata. Például, amikor az óra fő részében a szönyegre hívtam a gyerekeket, a következőket kántáltuk: „*Podíme všetci do kruhu, sadnime si!*“, amikor pedig a feladatlapokhoz hívtam őket: „*Sadnime si do lavíc, je čas pracovat!*“. Egy-két óra elteltével nem csak helyesen reagáltak a gyerekek az elhangzott mondókákra, de már maguk is mondogatták őket.

Az órák fő részében általában a szönyegen dolgoztunk, mivel a tanulást sok mozgásos feladat kísérte. Az új szókinccset képkártyákon mutattam be, ez témakörönként kb. 12-15 kártya, 2-3 órára elosztva. A fokozatosság elvét követve a kártyák bemutatása után a gyerekek először csoportosan mutattak rá vagy szaladtak oda a „hívott“ kártyához, majd egyéneként. Miután ebben a feladatban már ügyesek voltak, tehát a tanulandó szavakat elégszer hallották és felismerték,

olyan játékok következtek, ahol már ők maguk mondták a szót, először szintén csoportosan és csak később egyéneként. Egy ilyen kedvenc csoportos játék az „Éhes szörny“, amikor a gyerekek lehunyt szemmel várják, amíg a szörny (én vagy esetleg egy kabala, báb) felfal egy képkártyát (elrejttem a hátam mögé). Miután kinyitják a szemüket, rá kell jönniük, melyik kártya hiányzik, és annak a nevére kell kiáltaniuk. A gyerekek ebbe a játékba annyira bele tudnak feledkezni, hogy észre sem veszik, nem csak a memóriájukat teszem próbára, hanem az újonnan tanult szavakat gyakorolják. Még a bátortalanabbak is bekapcsolódnak, a magabiztosabbakat figyelve és utánozva.

Véleményem szerint a nyelvitanítás első két évének legfontosabb feladata a szókinccs gyarapítása és a nyelvhez való pozitív hozzáállás kialakítása. Mindezt elérhetjük, ha játékosan, felszabadultan, sok mozgással, ritmusokkal, dallamokkal, képekkel dolgozunk. Nem erőltetve a beszédet, hanem hangsúlyt helyezve a megértésre. Minimálisra csökkentve az írást és az olvasást, nem nyelvtant, hanem használható mondatstruktúrákat tanítva. Fontos figyelembe venni a gyerekek (és szülők) igényeit, hogy olyan nyelvre tanítsuk őket, amit valóban használni tudnak majd az iskolán kívül is. Jó lenne, ha mindezt a tantervek, tankönyvek és munkafüzetek is támogatnák.

A további részletek a szlovákórákról megtalálhatók a www.angolostanitszlovakot.blog.hu honlapon.

